Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deveto vijeće)

4. ožujka 2020.*

„Žalba – Tržišno natjecanje – Državne potpore – Poduzetnik koji upravlja mrežom autobusnih veza u regiji Kampanija (Italija) – Naknada za obveze pružanja javne usluge koju su isplatila talijanska tijela u skladu s odlukom Consiglio di Stato (Državno vijeće, Italija) – Odluka Europske komisije kojom se mjera potpore proglašava nezakonitom i nespojivom s unutarnjim tržištem”

U predmetu C-587/18 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 19. rujna 2018.,

CSTP Azienda della Mobilità SpA, sa sjedištem u Salernu (Italija), koji zastupaju G. Capo i L. Visone, *avvocati*,

žalitelj,

a druge stranke postupka su:

Europska komisija, koju zastupaju G. Conte, P. J. Loewenthal i L. Armati, u svojstvu agenata,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

Asstra Associazione Trasporti, sa sjedištem u Rimu (Italija), koju zastupa M. Malena, *avvocato*,

intervenijent u prvostupanjskom postupku,

SUD (deveto vijeće),

u sastavu: S. Rodin, predsjednik vijeća, D. Šváby i K. Jürimäe (izvjestiteljica), suci,

nezavisni odvjetnik: E. Tanchev,

tajnik: Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: talijanski

Presudu

1 Svojom žalbom društvo CSTP Azienda della Mobilità zahtijeva ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 11. srpnja 2018., CSTP Azienda della Mobilità/Komisija (T-186/15, neobjavljena, u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2018:431), kojom je Opći sud odbio njegovu tužbu za poništenje Odluke Komisije (EU) 2015/1074 od 19. siječnja 2015. o državnoj potpori SA.35842 (2014/C) (ex 2012/NN) koju je provela Italija – dodatna naknada za obavljanje javne usluge za trgovačko društvo CSTP (SL 2015., L 179, str. 112., u daljnjem tekstu: sporna odluka).

Pravni okvir

2 Članak 1. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1191/69 od 26. lipnja 1969. o aktivnostima država članica koje se odnose na obveze svojstvene konceptu javnih usluga u željezničkom, cestovnom i prijevozu unutarnjim vodnim putovima (SL 1969., L 156, str. 1.) glasi:

„1. Nadležne države članice ukidaju sve obveze svojstvene konceptu javnih usluga koje su određene ovom uredbom, a koje su propisane za željeznički, cestovni i prijevoz unutarnjim vodnim putovima.

2. Međutim, obveze se mogu održati u mjeri u kojoj su nužne kako bi se osiguralo pružanje dostatnih usluga prijevoza.

[…]

4. Financijski teret koji za prijevoznike proizlazi iz održavanja obveza o kojima se govori u stavku 2. kao i primjena cijena i uvjeta prijevoza o kojima se govori u stavku 3. predmet su naknade u skladu sa zajedničkim postupcima izloženima u ovoj uredbi.” [neslužbeni prijevod]

3 U skladu s člankom 2. stavcima 1., 2. i 5. te uredbe:

„1. Pod obvezama pružanja javnih usluga podrazumijevaju se obveze koje prijevoznik ne bi preuzeo ili ih ne bi preuzeo u jednakoj mjeri ili pod jednakim uvjetima s obzirom na vlastiti poslovni interes.

2. Obveza pružanja javnih usluga u smislu stavka 1. podrazumijeva obvezu gospodarskog iskorištavanja, obvezu prijevoza i tarifnu obvezu.

[…]

5. Tarifnom obvezom u smislu ove uredbe smatra se svaka obveza uvedena prijevoznim poduzećima da primijene cijene koje je utvrdilo ili odobrilo javno tijelo, a koje su suprotne poslovnim interesima tih poduzeća i koje su posljedica uvođenja ili odbijanja izmjene posebnih odredaba o primjeni posebne tarife.

Odredbe iz prethodnog stavka ne primjenjuju se na obveze koje proizlaze iz općih mjera cjenovne politike koja se primjenjuje na gospodarstvo u cjelini ili mjere donesene u području cijena i općih uvjeta prijevoza radi cjelovite ili djelomične organizacije tržišta prijevoza.” [neslužbeni prijevod]

4 Člancima 10. do 13. navedene uredbe utvrđuju se zajedničke metode izračuna naknada iz članka 6. i članka 9. stavka 1. iste uredbe.

5 Člankom 17. stavkom 2. Uredbe (EZ) br. 1191/69 propisuje se:

„Naknada koja se plaća u skladu s ovom uredbom izuzima se iz postupka prethodnog obavještavanja predviđenog člankom [108.] stavkom 3. [UFEU-a].” [neslužbeni prijevod]

6 Uredba (EZ) br. 1370/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2007. o uslugama javnog željezničkog i cestovnog prijevoza putnika i stavljanju izvan snage uredaba Vijeća (EEZ) br. 1191/69 i (EEZ) br. 1107/70 (SL 2007., L 315, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 13., str. 96.), u skladu sa svojim člankom 12., stupila je na snagu 3. prosinca 2009.

7 Stavcima 1. i 2. članka 3. Uredbe br. 1370/2007, naslovljenog „Ugovori o javnim uslugama i opća pravila", predviđeno je:

„1. Ako nadležno tijelo odluči dodijeliti isključivo pravo i/ili naknadu bilo kakve naravi operateru po svom izboru u zamjenu za ispunjavanje obveza obavljanja javnih usluga, to čini u okviru ugovora o javnim uslugama.

2. Odstupajući od stavka 1., obveze obavljanja javnih usluga kojima je cilj uspostava maksimalnih tarifa za sve putnike ili za određene skupine putnika također mogu podlijegati općim pravilima. U skladu s načelima navedenim u člancima 4. i 6. te u Prilogu, nadležno tijelo nadoknađuje operateru javne usluge neto financijski učinak, bio on pozitivan ili negativan, troškova koje je pretrpio i prihoda koje je ostvario poštovanjem tarifnih obveza utvrđenih u općim pravilima, i to na način koji onemogućuje prekomjernu naknadu. Ovo je neovisno o pravu nadležnih tijela da obveze obavljanja javnih usluga kojima se određuju maksimalne tarife ugrade u ugovore o javnim uslugama.

[…]"

8 U članku 4. te uredbe navodi se obvezni sadržaj ugovora o javnim uslugama i općih pravila.

9 Člankom 6. navedene uredbe, naslovljenim „Naknada za javnu uslugu", određuje se:

„1. Sve naknade vezane uz opća pravila ili uz Ugovor o javnim uslugama trebaju biti u skladu s odredbama iz članka 4., bez obzira na to kako je ugovor dodijeljen. Sve naknade, bilo koje prirode, vezane uz ugovore o javnim uslugama koji su sklopljeni izravno u skladu s člankom 5. stavcima 2., 4., 5. ili 6., odnosno vezane uz opća pravila, također trebaju biti u skladu s odredbama utvrđenim u Prilogu.

2. Na pisani zahtjev [Europske k]omisije države članice unutar razdoblja od tri mjeseca, ili duljeg razdoblja utvrđenog u tom zahtjevu, dostavljaju sve podatke koje Komisija smatra nužnima za određivanje je li dodijeljena naknada sukladna s ovom Uredbom."

Okolnosti spora i sporna odluka

10 Okolnosti spora Opći sud izložio je u točkama 1. do 39. pobijane presude. Za potrebe ovog postupka moguće ih je sažeti kako slijedi.

11 Žalitelj je dioničko društvo koje pruža usluge lokalnog javnog prijevoza na temelju regionalnih i općinskih koncesija. Konkretno, upravljao je mrežom autobusnih linija kao koncesionar Regione Campania (regija Kampanija, Italija) (u daljnjem tekstu: Regija). Djelatnost žalitelja je tijekom godina bila uređena različitim naknadnim zakonima i propisima.

Pravna sredstva koja je žalitelj podnio nacionalnim sudovima

12 Žalitelj je tužbom od 12. ožujka 2007. od Tribunale amministrativo regionale di Salerno (Okružni upravni sud u Salernu, Italija) tražio da se utvrdi njegovo pravo na to da od Regije primi iznos od 14 545 946 eura na ime naknade ekonomskih troškova nastalih zbog obveza pružanja javne usluge (u daljnjem tekstu: OSP) koje proizlaze iz koncesija koje je Regija na temelju Uredbe br. 1191/69 dodijelila za razdoblje od 1996. do 2002. (u daljnjem tekstu: predmetno razdoblje).

13 Presudom od 28. kolovoza 2008. Tribunale amministrativo regionale di Salerno (Okružni upravni sud u Salernu) odbio je tu tužbu smatrajući da žalitelj nema pravo na naknadu za gospodarski nepovoljniji položaj, koji proizlazi iz nametanja OSP-ova, bez prethodnog zahtijevanja njihova ukidanja.

14 Žalitelj je protiv te presude podnio žalbu Consiglio di Stato (Državno vijeće, Italija). Odlukom br. 4683/2009 od 27. srpnja 2009. (u daljnjem tekstu: odluka od 27. srpnja 2009.) taj je sud prihvatio žaliteljevu žalbu presudivši da on ima pravo na traženu naknadu u skladu s člancima 6., 10. i 11. Uredbe br. 1191/69.

15 Prema Consiglio di Stato (Državno vijeće), Regija mora utvrditi točan iznos naknade koji duguje žalitelju na temelju pouzdanih podataka iz žaliteljevih financijskih izvještaja u kojima je prikazana razlika između troškova koji se mogu pripisati dijelu žaliteljeve djelatnosti koji je povezan s OSP-ima i odgovarajućih prihoda.

16 Budući da Regija nije utvrdila iznos navedene naknade, žalitelj je pred tim sudom pokrenuo sudski postupak za izvršenje odluke od 27. srpnja 2009. U tom postupku imenovana su dva stručnjaka. Navedeni postupak zaključen je odlukom br. 5649/2012 Consiglio di Stato (Državno vijeće) od 7. studenoga 2012. (u daljnjem tekstu: odluka od 7. studenoga 2012.) kojom je iznos naknade na temelju tarifnih obveza utvrđen u iznosu od 4 951 838 eura. Regija je taj iznos žalitelju isplatila 21. prosinca 2012.

Upravni postupak

17 Talijanska tijela su 5. prosinca 2012., u skladu s člankom 108. stavkom 3. UFEU-a, prijavila Komisiji državnu potporu koja se sastojala od dodatne naknade dodijeljene žalitelju, u skladu s odlukom od 7. studenoga 2012., za pružanje usluga autobusnog prijevoza putnika na temelju koncesija koje je Regija dodijelila u predmetnom razdoblju (u daljnjem tekstu: predmetna mjera).

18 S tom se mjerom postupalo kao s neprijavljenom mjerom s obzirom na to da je, prema podacima kojima je raspolagala Komisija, Regija bila dužna žalitelju isplatiti dodatnu naknadu koju joj je dugovala od 7. prosinca 2012., to jest nakon što je talijanska država prijavila predmetnu mjeru, ali prije nego što je Komisija donijela svoju odluku.

19 Komisija je dopisom od 20. veljače 2014. obavijestila Talijansku Republiku o svojoj odluci o pokretanju službenog istražnog postupka predviđenog člankom 108. stavkom 2. UFEU-a.

Sporna odluka

20 Komisija je 19. siječnja 2015. donijela spornu odluku kojom je utvrdila da predmetna mjera predstavlja državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, nespojivu s unutarnjim tržištem, koja je žalitelju dodijeljena protivno članku 108. stavku 3. UFEU-a, te je talijanskim tijelima naložila njezin povrat od potonjeg.

21 Kao prvo, Komisija je u uvodnim izjavama 48. do 63. sporne odluke utvrdila da se predmetna mjera može pripisati državi, da uključuje korištenje državnih sredstava, da žalitelju daje gospodarsku prednost, da je selektivna i da može narušiti tržišno natjecanje do te mjere da utječe na trgovinu među državama članicama. U tom je kontekstu Komisija istaknula da ta mjera ne ispunjava dva uvjeta koja je Sud utvrdio u presudi od 24. srpnja 2003., Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) (u daljnjem tekstu: uvjeti iz presude Altmark). Komisija je iz toga, u uvodnoj izjavi 64. sporne odluke, zaključila da predmetna mjera predstavlja potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

22 Kao drugo, Komisija je u uvodnim izjavama 65. do 81. sporne odluke ispitala može li se predmetna mjera, s obzirom na članak 17. stavak 2. Uredbe br. 1191/69, smatrati naknadom izuzetom od obveze prethodne prijave predviđene člankom 108. stavkom 3. UFEU-a.

23 U okviru tog ispitivanja Komisija je u uvodnim izjavama 69. do 75. sporne odluke provjerila jesu li talijanska tijela žalitelju jednostrano odredila OSP-ove, u smislu članka 1. Uredbe br. 1191/69. U tom je pogledu Komisija primijetila da joj ni talijanska tijela ni žalitelj nisu dostavili akt o ovlaštenju koji se odnosi na predmetno razdoblje. Konkretno, ako bi se nametanje određenih OSP-ova moglo izvesti iz legge regionale n. 16 – Interventi regionali in materia di servizi di trasporto pubblico locale per viaggiatori (Regionalni zakon br. 16 o regionalnim mjerama u području usluga javnog lokalnog prijevoza putnika) od 25. siječnja 1983. (GURI br. 118 od 2. svibnja 1983. i BU Campania br. 11), člankom 2. tog zakona samo bi bilo predviđeno da „svaki mogući gubitak ili manjak koji nije obuhvaćen […] regionalnim doprinosima […] naplaćuje se pojedinom poduzetniku”. Isto tako, iako određeni regionalni akti na koje se pozvao žalitelj upućuju na postojanje određenih ugovornih obveza u predmetnom razdoblju, u tim aktima nisu jasno utvrđene obveze koje mogu biti OSP-ovi, iako su mogući pokazatelji njihova eventualnog postojanja te, u svakom slučaju, njihova ugovorna priroda isključuje njihovo jednostrano određivanje. Kad je riječ, konkretnije, o postojanju tarifne obveze koja opravdava predmetnu mjeru, Komisija je smatrala da ne raspolaže nijednim elementom kojim se može dokazati da je takva obveza žalitelju zaista određena.

24 Komisija je u uvodnim izjavama 76. do 81. sporne odluke provjerila je li naknada dodijeljena žalitelju u skladu sa zajedničkim postupkom isplate naknade predviđenim Uredbom br. 1191/69 kako bi je se moglo izuzeti od obveze prethodne prijave predviđene člankom 17. te uredbe. Komisija je zaključila da ta dodatna naknada nije bila izuzeta od obveze prethodne prijave predviđene tim člankom.

25 Kao treće, Komisija je u uvodnim izjavama 82. do 95. sporne odluke ispitala spojivost predmetne mjere sa zakonodavstvom koje je bilo na snazi na dan donošenja te odluke, odnosno s Uredbom br. 1370/2007. Zaključila je da naknada dodijeljena žalitelju u skladu s Odlukom od 7. studenoga 2012. nije bila isplaćena u skladu s tom uredbom i da, stoga, predmetna mjera nije spojiva s unutarnjim tržištem.

Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

26 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 14. travnja 2015. žalitelj je pokrenuo postupak za poništenje sporne odluke.

27 U prilog osnovanosti svoje tužbe žalitelj je istaknuo osam tužbenih razloga.

28 Prvi tužbeni razlog temeljio se na povredi članaka 93., 107., 108. i 263. UFEU-a, u vezi s člankom 17. Uredbe br. 1191/69, zlouporabi ovlasti, nenadležnosti Komisije i povredi prava na pravičan postupak.

29 Drugi tužbeni razlog temeljio se na povredi članka 4. Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 od 22. ožujka 1999. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka [108. UFEU-a] (SL 1999., L 83, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 16.), u vezi s člancima 107. i 108. UFEU-a, kao i na povredi pravičnosti u postupku i zlouporabi ovlasti.

30 Treći tužbeni razlog temeljio se na povredi i pogrešnom tumačenju članaka 93. do 108. UFEU-a, u vezi s člankom 17. Uredbe br. 1191/69 i člankom 9. Uredbe br. 1370/2007, na povredi „načela zaštite legitimnih očekivanja, *tempus regit actum* i retroaktivnosti sudskih odluka", zlouporabi ovlasti, nepostojanju „logičke dosljednosti", „iracionalnosti" i „izuzetno neuobičajenoj prirodi" sporne odluke kao i na nepostojanju njezina obrazloženja.

31 Četvrti tužbeni razlog temeljio se na povredi članka 1. točaka (f) i (g) kao i članaka 4., 7. i 15. Uredbe br. 659/1999, članaka 93., 107. i 108. UFEU-a, zlouporabi ovlasti, potpunom neispunjavanju zahtijevanog uvjeta, povredi članaka 6. i 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP), članka 258. i sljedećih članaka UFEU-a te članka 17. Uredbe br. 1191/69.

32 Peti tužbeni razlog temeljio se na povredi članaka 93., 107., 108. i 267. UFEU-a, članaka 6. i 13. EKLJP-a, nenadležnosti Komisije, zlouporabi ovlasti i povredi načela postupovne autonomije.

33 Šesti tužbeni razlog temeljio se na povredi članaka 6., 7. i 13. EKLJP-a, članaka 93. do 108. te članka 258. i sljedećih članaka UFEU-a, u vezi s člankom 101. Costituzione (Ustav), člankom 2909. Codice civile (Građanski zakonik), na nenadležnosti Komisije, zlouporabi ovlasti te povredi načela zaštite legitimnih očekivanja i pravne sigurnosti.

34 Sedmi tužbeni razlog temeljio se na povredi članaka 11. i 17. Uredbe br. 1191/69, članaka 93. do 108. UFEU-a, zlouporabi ovlasti, nepostojanju obrazloženja sporne odluke, nedostatnosti istrage i pogrešnosti prethodnog uvjeta.

35 Osmi tužbeni razlog temeljio se na povredi članaka 1. do 11. i 17. Uredbe br. 1191/69, članaka 93. do 108. UFEU-a, „članaka 44. do 46. i 48. Poslovnika Općeg suda br. 659/1999", zlouporabi ovlasti, neprovođenju istrage i nepostojanju obrazloženja, kao i na pogrešnosti prethodnog uvjeta.

36 Opći sud je u pobijanoj presudi odbio svaki od tih tužbenih razloga te je, slijedom toga, odbio tužbu u cijelosti.

Zahtjevi stranaka

37 Svojom žalbom žalitelj od Suda zahtijeva da:

– ukine pobijanu presudu;

– konačno odluči o njegovoj tužbi za poništenje i poništi spornu odluku i

– Komisiji naloži snošenje troškova.

38 Komisija od Suda zahtijeva da:

– odbije žalbu i

– žalitelju naloži snošenje troškova.

O žalbi

39 U prilog svojoj žalbi žalitelj ističe pet žalbenih razloga koji će se ocijeniti redoslijedom kojim su izneseni.

Prvi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

40 U okviru svojeg prvog žalbenog razloga žalitelj tvrdi da je Opći sud u točkama 57. do 120. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da predmetna mjera predstavlja novu potporu koja podliježe obvezi prijave iz članka 108. stavka 3. UFEU-a, a ne postojeću potporu izuzetu od te obveze u skladu s člankom 108. stavkom 1. UFEU-a i člankom 17. stavkom 2. Uredbe br. 1191/69.

41 Oslanjajući se na okolnosti koje su dovele do donošenja odluke od 7. studenoga 2012., žalitelj tvrdi da se ne može smatrati da se tom odlukom uvodi kompenzacijska mjera za OSP-ove. Naime, riječ je o deklaratornoj presudi o već postojećem pravu koje se temelji na Uredbi br. 1191/69.

42 U svakom slučaju, žalitelj smatra da su uvjeti predviđeni Uredbom br. 1191/69 ispunjeni. Kao prvo, za žalitelja stvarno postoje tarifne obveze na temelju nacionalnog prava, na koje se Opći sud sam izričito pozvao u točki 110. pobijane presude, odnosno legge regionale n. 9 – Disciplina e coordinamento tariffario dei servizi di trasporto di competenza regionale (Regionalni zakon br. 9 o utvrđenju i usklađivanju tarifa usluga prijevoza u regionalnoj nadležnosti) od 26. siječnja 1987. (BU Campania od 2. veljače 1987.) i odluka Assessore ai trasporti (pročelnik odjela za prijevoz, Italija). Kao drugo, u ovom je slučaju u okviru odluke od 7. studenoga 2012. poštovan kriterij koji se odnosi na *ex ante* utvrđivanje iznosa naknade, predviđen člankom 13. Uredbe br. 1191/69.

43 Komisija smatra da taj žalbeni razlog treba odbaciti kao nedopušten odnosno, u svakom slučaju, odbiti kao neosnovan.

Ocjena Suda

44 U okviru svojeg prvog žalbenog razloga, žalitelj u biti osporava obrazloženje pobijane presude kojim je Opći sud odbio ono što je smatrao prvim dijelom u okviru žaliteljeva četvrtog i osmog tužbenog razloga za poništenje, koji se temelji na činjenici da naknada koja je predmet predmetne mjere predstavlja postojeću potporu, oslobođenu obveze prethodne prijave na temelju članka 17. Uredbe br. 1191/69.

45 Kad je riječ o tomu je li naknada koja je bila predmet sporne odluke mjera uvedena odlukom od 7. studenoga 2012. ili ona proizlazi, kao što to tvrdi žalitelj, iz zakonodavnog okvira kojim su uređeni OSP-ovi koji su mu bili nametnuti i na temelju kojih je Consiglio di Stato (Državno vijeće) priznao pravo na tu naknadu, Opći sud je, s jedne strane, u točki 94. pobijane presude istaknuo da je potpora koja je predmet predmetne mjere zapravo bila dodijeljena žalitelju kao dodatna mjera za tarifne obveze kojima bi žalitelj bio podvrgnut na temelju članka 11. Uredbe br. 1191/69.

46 Opći je sud u točki 95. te presude iz toga zaključio da je za pitanje predstavlja li ta mjera postojeću potporu u smislu članka 1. točke (b) podtočke v. Uredbe br. 659/1999 potrebno utvrditi ispunjava li navedena mjera materijalne kriterije predviđene Uredbom br. 1191/69 kako bi je se na temelju članka 17. stavka 2. te uredbe moglo izuzeti od obveze prethodne prijave.

47 S druge strane, kao i Komisija, Opći je sud u točki 96. navedene presude smatrao da se potonjom odredbom među ostalim zahtijeva da postoje jednostrano nametnuti OSP-ovi i da se naknada izračuna na način predviđen u člancima 10. do 13. navedene uredbe.

48 U tom je pogledu Opći sud u točki 106. iste presude istaknuo da je, s obzirom na to da je predmetnu mjeru Consiglio di Stato (Državno vijeće) žalitelju dodijelio na temelju iste uredbe, odnosno kao naknadu za tarifnu obvezu, na Općem sudu da provjeri postoji li stvarno takva obveza koja se sastoji od nametanja cijena koje je utvrdilo ili odobrilo javno tijelo, kao što se to zahtijeva člankom 2. stavkom 5. Uredbe br. 1191/69.

49 Nakon tog ispitivanja, koje se nalazi u točkama 106. do 112. pobijane presude, Opći sud je u točki 113. te presude potvrdio Komisijino utvrđenje iz uvodne izjave 73. sporne odluke, prema kojem ta institucija nije raspolagala nijednim dokazom kojim se može dokazati da su tarifne obveze stvarno bile nametnute žalitelju. U tim je okolnostima Opći sud u točki 114. navedene presude zaključio da nije potrebno analizirati eventualnu jednostranost te navodne tarifne mjere.

50 S obzirom na kumulativnost uvjeta za izuzeće predviđenih Uredbom br. 1191/69, Opći sud je u točki 115. pobijane presude presudio da nije potrebno ispitati ispunjava li predmetna mjera druge uvjete predviđene tom uredbom. U točki 116. te presude je, međutim, zaključio da je Komisija u svakom slučaju pravilno smatrala da kriterij koji se odnosi na *ex ante* utvrđivanje iznosa naknade nije ispunjen.

51 Stoga je Opći sud u točki 120. pobijane presude smatrao da je Komisija, s obzirom na to da predmetna mjera nije poštovala barem jedan od materijalnih kriterija predviđenih Uredbom br. 1191/69, pravilno zaključila da se ona ne može izuzeti od obveze prethodne prijave na temelju članka 17. stavka 2. te uredbe i da je stoga ne treba kvalificirati kao postojeću potporu, nego kao novu potporu koju treba prijaviti Komisiji u skladu s člankom 108. stavkom 3. UFEU-a.

52 Međutim, iako se argumentacijom koju je žalitelj istaknuo u prilog prvom žalbenom razlogu u biti želi osporiti zaključak iz prethodne točke ove presude, prema kojem predmetnu mjeru treba kvalificirati kao novu potporu, valja utvrditi da taj žalbeni razlog ne sadržava nijedan argument kojim bi se dokazalo da je obrazloženje Općeg suda, koje je izneseno u točkama 45. do 51. ove presude i koje je dovelo do tog zaključka, zahvaćeno bilo kakvom pogreškom koja se tiče prava.

53 Naime, žalitelj u biti samo tvrdi da predmetna mjera predstavlja postojeću potporu jer je odluka od 27. srpnja 2009., kojom je priznato njegovo pravo na primanje sporne naknade na temelju Uredbe br. 1191/69, deklaratorna presuda o već postojećem pravu koje se temelji na toj uredbi.

54 Budući da suprotno zahtjevima iz članka 256. UFEU-a, članka 58. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, članka 168. stavka 1. točke (d) i članka 169. stavka 2. Poslovnika Suda takva tvrdnja nije drukčije potkrijepljena, prvi žalbeni razlog valja odbaciti kao nedopušten.

Drugi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

55 Žalitelj se u okviru svojeg drugog žalbenog razloga poziva na točke 121. do 136. pobijane presude i tvrdi da su te točke zahvaćene pogreškom koja se tiče prava jer je Opći sud u njima presudio da uvjeti iz presude Altmark nisu ispunjeni.

56 Općі sud pogrešno je presudio da je dovoljno ograničiti se na provjeru je li ispunjen jedan od tih uvjeta, odnosno uvjet koji se odnosi na postojanje jasno definiranog OSP-a, a da nije dužan provjeriti jesu li ispunjeni ostali navedeni uvjeti. Tako je u točki 134. pobijane presude pogriješio kad je samo uzgredno provjerio je li ispunjen drugi od tih uvjeta, koji se odnosi na prethodnu definiciju parametara za izračun naknade.

57 Kad je riječ o navodnom nepostojanju OSP-ova nametnutih žalitelju, Općі sud nije uzeo u obzir činjenicu da se OSP-ovi koji su mu nametnuti temelje na člancima 2. do 6. Regionalnog zakona br. 9 od 26. siječnja 1987. Usto, žalitelj kritizira obrazloženje Općeg suda jer se upoznao s odlukom pročelnika odjela za prijevoz i priznao da su tom odlukom žalitelju nametnute tarifne obveze a da pritom nije priznao da predmetna mjera predstavlja naknadu za izvršavanje OSP-ova. Žalitelj u tom pogledu ističe da je okolnost da navedena odluka nije podnesena Komisiji posljedica neuobičajenog odvijanja upravnog postupka s obzirom na to da je Regija raspolagala tom odlukom i da nije imala interes podnijeti je u okviru tog postupka.

58 Kad je riječ o drugom uvjetu iz presude Altmark, on je kratko ispitan u točki 134. pobijane presude, pogrešnim upućivanjem na točke 117. do 119. te presude. Općі sud je u toj točki 134. pogrešno ispitao poštovanje uvjeta predviđenog Uredbom br. 1191/69 koji se odnosi na *ex ante* utvrđivanje naknade, ne s obzirom na parametre na temelju kojih je izračunana ta naknada, kao što se to zahtijeva presudom od 24. srpnja 2003., Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415), nego s obzirom na iznos predmetne mjere. Usto, poštovanje tog uvjeta u ovom slučaju proizlazi iz odluke od 27. srpnja 2009. Njome se naime dokazuje da su parametri za izračun naknade bili prethodno definirani i da ih je Consiglio di Stato (Državno vijeće) samo primijenio, nakon što je utvrdio da je Regija propustila utvrditi tu naknadu.

59 Naposljetku, iako treći i četvrti uvjet iz presude Altmark nisu bili predmet nikakva ispitivanja u pobijanoj presudi, žalitelj tvrdi da iz odluke od 7. studenoga 2012. proizlazi da su i ti uvjeti u ovom slučaju bili ispunjeni.

60 Komisija smatra da taj žalbeni razlog treba odbaciti kao nedopušten odnosno, u svakom slučaju, odbiti kao neosnovan.

Ocjena Suda

61 Žalitelj u okviru svojeg drugog žalbenog razloga u biti osporava obrazloženje pobijane presude kojim je Općі sud odbio ono što je smatrao drugim dijelom četvrtog i osmog tužbenog razloga za poništenje, koji se odnosi na pogrešku koju je navodno počinila Komisija koja je smatrala da dva uvjeta iz presude Altmark nisu ispunjena.

62 U dijelu u kojem se drugi žalbeni razlog odnosi na uvjete iz presude Altmark, valja istaknuti, kao što je na to Općі sud uostalom podsjetio u točki 123. pobijane presude, da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, člankom 107. stavkom 1. UFEU-a nije obuhvaćena državna intervencija koja se smatra naknadom u smislu protučinidbe za usluge koje su obavili poduzetnici koji su korisnici radi izvršavanja obveza pružanja javne usluge, pri čemu poduzetnici u praksi nemaju financijsku korist te ta intervencija stoga ne dovodi do toga da se ti poduzetnici stavljaju u povoljniji tržišni položaj u odnosu na konkurentske poduzetnike (presude od 24. srpnja 2003., Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, EU:C:2003:415, t. 87., i od 20. prosinca 2017., Comunidad Autónoma del País Vasco i dr./Komisija, C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, t. 45. i navedena sudska praksa).

63 Stoga je državnu intervenciju koja ne odgovara jednom ili više uvjeta iz presude Altmark moguće smatrati državnom potporom u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a (presuda od 20. prosinca 2017., Comunidad Autónoma del País Vasco i dr./Komisija, C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, t. 48. i navedena sudska praksa).

64 U tom pogledu Opći je sud u točki 125. pobijane presude pravilno presudio da, kako bi se u konkretnom slučaju izbjeglo da se takvu naknadu smatra državnom potporom, moraju biti ispunjeni uvjeti predviđeni u točkama 88. do 93. presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415) (vidjeti u tom smislu presudu od 20. prosinca 2017., Comunidad Autónoma del País Vasco i dr./Komisija, C-66/16 P do C-69/16 P, EU:C:2017:999, t. 46.).

65 U točkama 129. do 131. pobijane presude Opći je sud potvrdio, oslanjajući se na točke 106. do 114. te presude, Komisijin zaključak iz uvodne izjave 55. sporne odluke, prema kojem postojanje jednostrano nametnutih OSP-ova nije dokazano i da, stoga, prvi uvjet iz presude Altmark nije ispunjen.

66 U tim je okolnostima Opći sud u točkama 132. i 133. pobijane presude pravilno presudio, oslanjajući se na kumulativnost uvjeta iz presude Altmark, da, s obzirom na to da prvi od njih nije ispunjen, nije potrebno ispitati Komisijinu ocjenu u uvodnoj izjavi 56. sporne odluke u pogledu drugog uvjeta iz presude Altmark.

67 U dijelu u kojem, u okviru svojeg drugog žalbenog razloga, žalitelj osporava i ocjene Općeg suda u točkama 106. do 114. pobijane presude, o navodnom postojanju OSP-ova koji su žalitelju navodno nametnuti nacionalnim pravom, valja podsjetiti na to da je žalba, u skladu s člankom 256. stavkom 1. drugim podstavkom UFEU-a i člankom 58. prvim stavkom Statuta Suda Europske unije, ograničena na pravna pitanja. Opći sud je stoga jedini nadležan za utvrđivanje i ocjenu relevantnih činjenica kao i za ocjenu dokaza. Ocjenjivanje tih činjenica i dokaza ne predstavlja, osim u slučaju njihova iskrivljavanja, pravno pitanje koje je kao takvo podložno nadzoru Suda u okviru postupka povodom žalbe (presuda od 20. prosinca 2017., Comunidad Autónoma de Galicia i Retegal/Komisija, C-70/16 P, EU:C:2017:1002, t. 47. i navedena sudska praksa).

68 Međutim, u ovom slučaju žalitelj nije istaknuo niti je, *a fortiori*, dokazao takvo iskrivljavanje nacionalnog prava.

69 Usto, budući da Opći sud nije odlučio o trećem i četvrtom uvjetu iz presude Altmark, žaliteljeve argumente koji se temelje na činjenici da su ti uvjeti u ovom slučaju ispunjeni valja odbaciti kao nedopuštene.

70 U tim okolnostima drugi žalbeni razlog treba odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično neosnovan.

Treći žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

71 U okviru svojeg trećeg žalbenog razloga žalitelj tvrdi da je Opći sud u točkama 137. do 154. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da je sporna odluka valjana kad je riječ o kvalifikaciji predmetne mjere kao državne potpore u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. Konkretno, taj se žalbeni razlog odnosi na uvjete prema kojima ta kvalifikacija zahtijeva da potpora, s jedne strane, utječe na trgovinu među državama članicama i, s druge strane, narušava ili prijeti da će narušiti tržišno natjecanje.

72 Prema žaliteljevu mišljenju, predmetno tržište usluga nije tržište koje je otvoreno za tržišno natjecanje. Čak i da je došlo do postupnog otvaranja tog tržišta tržišnom natjecanju, još uvijek ne bi postojala nikakva konkurencija „za tržište” ili „na tržištu”. Opći sud je tako u točki 149. pobijane presude počinio pogrešku koja se tiče prava kad je utvrdio da predmetna mjera predstavlja prepreku tržišnom natjecanju jer bi poduzetnici, uključujući inozemne poduzetnike, mogli željeti pružati svoje usluge javnog prijevoza na tržištu, osobito na lokalnom ili regionalnom tržištu, na kojem je žalitelj imao koristi od te mjere.

73 Komisija smatra da taj žalbeni razlog treba odbiti kao neosnovan odnosno, u svakom slučaju, kao bespredmetan.

Ocjena Suda

74 Trećim žalbenim razlogom nastoji se dovesti u pitanje ocjena Općeg suda u pogledu uvjeta prema kojima državna potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a mora, s jedne strane, utjecati na trgovinu među državama članicama i, s druge strane, narušiti ili prijetiti da će narušiti tržišno natjecanje.

75 U tom pogledu, iako se žalitelj općenito poziva na točke 137. do 154. pobijane presude, on u biti tvrdi da je Opći sud pogrešku koja se tiče prava počinio u točki 149. te presude, kad je u njoj presudio da predmetna mjera predstavlja prepreku tržišnom natjecanju s obzirom na to da bi poduzetnici, uključujući i strane poduzetnike, mogli željeti pružati svoje usluge javnog prijevoza na talijanskom tržištu, osobito na lokalnom ili regionalnom.

76 Osim činjenice da je cilj trećeg žalbenog razloga zapravo dovesti u pitanje činjenične ocjene Općeg suda, koje su, kao što je to navedeno u točki 67. ove presude, u slučaju nepostojanja ikakvog iskrivljavanja, izvan nadzora Suda, valja utvrditi da je taj žalbeni razlog u svakom slučaju bespredmetan s obzirom na to da se odnosi samo na točku 149. pobijane presude.

77 Naime, Opći je sud u točki 148. pobijane presude presudio da se elementima koje je Komisija uzela u obzir u okviru svoje ocjene u uvodnim izjavama 60. do 62. sporne odluke može dokazati da dodjela predmetne mjere može utjecati na trgovinu među državama članicama i narušiti tržišno natjecanje.

78 U tom se kontekstu Opći sud oslonio ne samo na utvrđenje iz točke 149. pobijane presude, koje kritizira žalitelj, nego i na druga dva utvrđenja iz točaka 150. i 151. te presude, koja žalitelj u biti ne osporava.

79 U točki 150. navedene presude Opći sud je istaknuo, s jedne strane, da se unutarnja aktivnost u dotičnoj državi članici zbog predmetne mjere može zadržati ili povećati, što za posljedicu ima smanjenje mogućnosti ulaska poduzetnika sa sjedištem u drugim državama članicama na predmetno tržište. U točki 151. iste presude Opći sud je naveo da okolnost da je žalitelj bio u konkurenciji s poduzetnicima iz drugih država članica i na drugim tržištima na kojima je djelovao predstavlja element kojim se može dokazati da bi dodjela potpore koja je predmet predmetne mjere mogla utjecati na trgovinu među državama članicama.

80 U tim okolnostima treći žalbeni razlog valja odbaciti kao nedopušten odnosno, u svakom slučaju, kao bespredmetan.

Četvrti žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

81 Žalitelj u okviru svojeg četvrtog žalbenog razloga tvrdi da je Opći sud u točkama 155. do 195. pobijane presude počinio više pogrešaka koje se tiču prava. Taj žalbeni razlog dijeli se na tri dijela.

82 U okviru prvog dijela žalitelj tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da je Komisija isključivo nadležna za ocjenu spojivosti predmetne mjere s unutarnjim tržištem, dok je Consiglio di Stato (Državno vijeće) u pogledu te mjere donio pravomoćnu odluku.

83 U tom pogledu sudska praksa Suda navedena u točkama 185., 186. i 188. pobijane presude nije relevantna jer se odnosi na situacije u kojima je postojala Komisijina odluka koja je prethodila nacionalnom sudskom postupku. Iz toga proizlazi i pogreška koja se tiče prava u točki 190. pobijane presude jer je Opći sud smatrao da načelo pravomoćnosti ne može spriječiti Komisiju da utvrdi postojanje nezakonite državne potpore, čak i ako je tu kvalifikaciju prethodno odbio nacionalni sud koji odlučuje u posljednjem stupnju. Prema mišljenju žalitelja, takav se pristup ne može izvesti iz sudske prakse Suda te pobijana presuda u tom pogledu ne sadržava nikakvo obrazloženje.

84 U ovom slučaju Consiglio di Stato (Državno vijeće) nije donio odluku protivnu ranijoj Komisijinoj odluci. On je prije Komisije samostalno donio odluku izravno primjenjujući Uredbu br. 1191/69 i kvalificiravši predmetnu mjeru kao naknadu za tarifne OSP-ove, što mu je omogućilo da isključi kvalifikaciju te mjere kao državne potpore. Eventualna intervencija institucija Unije, u ovom slučaju Komisije, mogla je biti u obliku prethodnog pitanja upućenog Sudu, ali Consiglio di Stato (Državno vijeće) nije smatrao potrebnim uputiti mu ga. Suprotno tomu, Komisija je bila nezakonito uključena jer je spojivost te mjere s pravom Unije bila predmet odluke na nacionalnoj razini koja je postala pravomoćna.

85 U okviru drugog dijela četvrtog žalbenog razloga žalitelj ističe „postupovnu nepravilnost” jer je Regija Komisiji prijavila predmetnu mjeru kako bi ishodila negativnu odluku Komisije, čime se može objasniti zašto je ta regija toj instituciji dostavila nepotpune informacije o toj mjeri. Komisija je, stoga, povrijedila postupovni okvir kojem podliježe i kako proizlazi iz Uredbe br. 659/1999 i Uredbe Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL 2015., L 248, str. 9.). Regija se pogrešno smatrala „zainteresiranom stranom” u smislu članka 24. Uredbe 2015/1589, a ne podnositeljem prijave Komisiji. Stoga je Opći sud propustio utvrditi nezakonitost sporne odluke zbog takve nepravilnosti. Usto, te su uredbe bile nezakonito primijenjene, čime su povrijeđena prava obrane.

86 U okviru trećeg dijela četvrtog žalbenog razloga žalitelj tvrdi da priznanje Općeg suda Komisijine nadležnosti za odlučivanje o mjeri koja je bila predmet pravomoćne odluke nacionalnog suda također krši načelo zaštite legitimnih očekivanja s obzirom na to da je u ovom slučaju proteklo više od pet godina od trenutka donošenja te nacionalne odluke i trenutka u kojem je Komisija donijela svoju odluku. Takvo je razdoblje već uzeto u obzir u sudskoj praksi Suda za potrebe ocjene situacije s obzirom na to načelo. U točki 192. pobijane presude Opći sud je presudio, pozivajući se na presudu od 13. lipnja 2013., HGA i dr./Komisija (C-630/11 P do C-633/11 P, EU:C:2013:387, t. 134.), da se legitimna očekivanja mogu isticati samo ako je poštovana obveza prijave. Međutim, Opći sud nije uzeo u obzir činjenicu da u ovom slučaju ta prijava nije bila potrebna jer, suprotno onomu što je presudio, predmetna mjera ne predstavlja novu potporu. Usto, može se uspostaviti veza između načela pravomoćnosti i načela pravne sigurnosti, koje predstavlja ograničenje obveze povrata, kao što to proizlazi iz članka 14. Uredbe br. 659/1999. Štoviše, žalitelj je, prema njegovu mišljenju, legitimna očekivanja mogao temeljiti na činjenici da Consiglio di Stato (Državno vijeće) nije smatrao potrebnim

uputiti prethodno pitanje Sudu u pogledu predmetne mjere. U tim okolnostima smatra da se legitimno mogao pouzdati u zakonitost te mjere s obzirom na to da su sva pravna sredstva bila iscrpljena.

87 Komisija tvrdi da taj žalbeni razlog treba djelomično odbaciti kao nedopušten, a djelomično odbiti kao neosnovan.

Ocjena Suda

88 U okviru svojeg četvrtog žalbenog razloga, čija tri dijela valja ispitati zajedno, žalitelj u biti smatra da je Opći sud počinio više pogrešaka koje se tiču prava time što je odbio njegov prvi, peti i šesti tužbeni razlog za poništenje, koji su se odnosili na nepostojanje Komisijine nadležnosti za donošenje sporne odluke, s obzirom na to da je ta odluka, prema njegovu mišljenju, protivna pravomoćnoj odluci nacionalnog suda.

89 U tom je pogledu Opći sud u točkama 184. do 188. pobijane presude pravilno podsjetio na to da primjena pravila u području državnih potpora počiva na obvezi lojalne suradnje između nacionalnih sudova, s jedne strane, i Komisije i suda Unije, s druge strane, u okviru koje svatko djeluje u skladu s ulogom koja mu je dodijeljena UFEU-om.

90 Tako je u točki 185. pobijane presude Opći sud pravilno istaknuo, oslanjajući se u tom pogledu na sudsku praksu Suda, da se pred nacionalnim sudovima u području državnih potpora mogu pokrenuti sporovi koji ih obvezuju da tumače i primjenjuju pojam potpore iz članka 107. stavka 1. UFEU-a, osobito kako bi se utvrdilo je li državna mjera uvedena protivno članku 108. stavku 3. UFEU-a. S druge strane, nacionalni sudovi nisu nadležni za odlučivanje o spojivosti državne potpore s unutarnjim tržištem. Ocjena spojivosti mjera potpora ili programa državnih potpora s unutarnjim tržištem zapravo je u isključivoj nadležnosti Komisije, koja djeluje pod nadzorom suda Unije (vidjeti u tom smislu presude od 18. srpnja 2007., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, t. 50. do 52. i od 15. rujna 2016., PGE, C-574/14, EU:C:2016:686, t. 30. do 32.).

91 Kao što je to Opći sud pravilno presudio u točki 186. pobijane presude, ta sudska praksa podrazumijeva da se nacionalni sudovi moraju osobito suzdržati od donošenja odluka koje bi bile protivne odluci Komisije.

92 Međutim, suprotno onomu što tvrdi žalitelj, u suprotnoj situaciji, u kojoj postoji odluka nacionalnog suda o državnoj mjeri koja prethodi odluci Komisije, iz navedene sudske prakse također proizlazi da ta okolnost ne može spriječiti Komisiju da izvršava isključivu nadležnost koja joj je dodijeljena UFEU-om kad je riječ o ocjeni spojivosti mjera potpore s unutarnjim tržištem.

93 Međutim, izvršavanje takve nadležnosti podrazumijeva da Komisija na temelju članka 108. UFEU-a može ispitati predstavlja li mjera državnu potporu koja joj je trebala biti prijavljena, u skladu sa stavkom 3. tog članka, u situaciji u kojoj su tijela države članice smatrala da ta mjera ne ispunjava uvjete iz članka 107. stavka 1. UFEU-a, čak i ako su ta tijela u tom pogledu poštovala ocjenu nacionalnog suda.

94 Taj zaključak ne može dovesti u pitanje činjenica da je taj sud donio pravomoćnu odluku. Naime, valja istaknuti da pravilo o isključivoj nadležnosti Komisije proizvodi učinak u unutarnjem pravnom poretku zbog načela nadređenosti prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 18. srpnja 2007., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, t. 62.).

95 Stoga, kao što je to Opći sud pravilno istaknuo u točki 188. pobijane presude, pozivajući se na isključivu nadležnost Komisije, pravu Unije protivi se to da primjena načela pravomoćnosti čini prepreku povratu državne potpore dodijeljene povredom tog prava i čija je nespojivost utvrđena odlukom Komisije koja je postala konačna (vidjeti u tom smislu presudu od 18. srpnja 2007., Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, t. 63.).

96 Isto tako, Opći je sud u točki 190. pobijane presude pravilno presudio da primjena načela pravomoćnosti ne može spriječiti Komisiju da utvrdi postojanje nezakonite državne potpore, čak i ako je nacionalni sud koji odlučuje u posljednjem stupnju takvu kvalifikaciju prethodno odbio.

97 Stoga Opći sud nije počinio nikakvu pogrešku koja se tiče prava kad je u točki 190. pobijane presude smatrao da je Komisija bila nadležna na temelju članka 108. UFEU-a ispitati predmetnu mjeru s obzirom na to da ta mjera, kao što to proizlazi iz točke 189. te presude, predstavlja nezakonitu potporu, iako je ona bila predmet odluke Consiglio di Stato (Državno vijeće).

98 Taj zaključak nije doveden u pitanje žaliteljevim argumentom koji se temelji na navodnoj povredi načela zaštite legitimnih očekivanja.

99 Naime, valja podsjetiti na to da pravo oslanjanja na to načelo pripada svakom pojedincu kod kojega je institucija Unije stvorila legitimna očekivanja temeljena na preciznim jamstvima koja mu je pružila (presude od 16. prosinca 2010., Kahla Thüringen Porzellan/Komisija, C-537/08 P, EU:C:2010:769, t. 63. i od 13. lipnja 2013., HGA i dr./Komisija, C-630/11 P do C-633/11 P, EU:C:2013:387, t. 132. i navedena sudska praksa).

100 S obzirom na tu sudsku praksu, iz koje proizlazi sudska praksa na koju se Opći sud oslonio u točki 192. pobijane presude, žalitelj ne može tvrditi da je odluka Consiglio di Stato (Državno vijeće) kod njega stvorila legitimna očekivanja kako bi se usprotivio tome da Komisija izvršava svoju isključivu nadležnost, kako je priznata sudskom praksom Suda navedenom u točki 90. ove presude.

101 Naposljetku, kad je riječ o žaliteljevu argumentu koji se temelji na „postupovnoj nepravilnosti” koja utječe na zakonitost sporne odluke, valja ga proglasiti nedopuštenim s obzirom na to da žalitelj nije naveo nijedan razlog iz pobijane presude koji bi posebno kritizirao.

102 U tim okolnostima četvrti žalbeni razlog treba odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično neosnovan.

Peti žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

103 Žalitelj u okviru svojeg petog žalbenog razloga tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da je Uredba br. 1370/2007 bila primjenjiva *ratione temporis* i *ratione materiae* u svrhu ocjene spojivosti predmetne mjere s unutarnjim tržištem. Kad je riječ o primjeni *ratione temporis* te uredbe, Opći sud je u točki 216. pobijane presude pogrešno presudio da je relevantan kriterij datum na koji je mjera bila provedena ili potpora isplaćena, što je u ovom slučaju datum nakon stupanja navedene uredbe na snagu. Točka 220. pobijane presude nije obrazložena kad je riječ o materijalnoj primjeni iste uredbe u ovom slučaju.

104 Prema žaliteljevu mišljenju, nema sumnje da Uredba br. 1370/2007 nije primjenjiva u ovom slučaju s obzirom na to da se u toj uredbi upućuje isključivo na „ugovore o javnim uslugama”, koji se moraju, u skladu s člankom 5. stavcima 1. i 3. navedene uredbe, dodijeliti u postupku javne nabave. Međutim, predmetni ugovori nisu bili predmet nikakvog postupka javne nabave i nisu bili obuhvaćeni nikakvom iznimkom od pravila o tržišnom natjecanju koje je predviđeno tom uredbom.

105 Komisija smatra da taj žalbeni razlog treba odbiti kao očito neosnovan.

Ocjena Suda

106 Žalitelj u okviru svojeg petog žalbenog razloga smatra da je Opći sud počinio više pogrešaka koje se tiču prava time što je odbio njegov treći tužbeni razlog za poništenje, kojim je žalitelj osporavao Komisijin izbor u uvodnoj izjavi 92. sporne odluke da ispita spojivost predmetne mjere s Uredbom br. 1370/2007, koja je stupila na snagu 3. prosinca 2009. i stavila izvan snage Uredbu br. 1191/69.

107 U dijelu u kojem je žalitelj pred Općim sudom tvrdio da je, kad je riječ o datumu provedbe predmetne mjere, Komisija trebala uzeti u obzir datum donošenja odluke od 27. srpnja 2009., a ne onaj odluke od 7. studenoga 2012., Opći sud je u točki 216. pobijane presude istaknuo da je, u skladu sa sudskom praksom Suda, kriterij koji treba uzeti u obzir prilikom ocjene spojivosti potpore datum na koji je ta mjera bila provedena ili je ta potpora bila isplaćena, to jest u ovom slučaju 21. prosinca 2012.

108 Iako je točno da žalitelj u okviru svojeg petog žalbenog razloga smatra da je ta točka 216. zahvaćena pogreškom koja se tiče prava, on ipak ni na koji način ne navodi u čemu se ta pogreška sastoji, tako da njegov argument treba odbaciti kao nedopušten.

109 Nadalje, kad je riječ o žaliteljevu prigovoru da pobijana presuda ne sadržava obrazloženje u pogledu primjene *ratione materiae* Uredbe br. 1370/2007, valja istaknuti da se taj prigovor temelji na nepotpunom čitanju pobijane presude.

110 Naime, iz točaka 208. i 209. pobijane presude proizlazi da je Opći sud odgovorio na žaliteljev argument da Uredba br. 1370/2007 nije primjenjiva na ispitivanje spojivosti predmetne mjere jer se ta uredba temelji na pojmu ugovora o javnim uslugama, a da u ovom slučaju Regija nije sklopila nikakav ugovor. Opći sud je u tom pogledu naveo da je Sud to pitanje već ispitao u presudi od 6. listopada 2015., Komisija/Andersen (C-303/13 P, EU:C:2015:647), i da su se stranke o posljedicama te presude imale priliku izjasniti u odgovoru na pisano pitanje koje je postavio Opći sud, kao i na raspravi, što žalitelj ne osporava u okviru svoje žalbe.

111 Usto, u točki 220. pobijane presude Opći sud odbio je žaliteljeve argumente koji se odnose na „nelogičnu i iracionalnu primjenu Uredbe br. 1370/2007” na situaciju u kojoj ugovor o javnim uslugama nije bio sklopljen, ali u kojoj su OSP-ovi proizašli iz sustava koncesija, pozivajući se na prethodne točke te presude u kojima je Opći sud utvrdio da je Komisija pravilno primijenila pravila utvrđena tom uredbom.

112 Iz prethodno navedenog proizlazi da točka 220. pobijane presude, osobito u vezi s njezinim točkama 208. i 209., omogućuje žalitelju da sazna razloge zbog kojih je Opći sud odbio njegove argumente, kao i Sudu da raspolaže s dovoljno elemenata potrebnih za provođenje svojeg sudskog nadzora u okviru žalbe, tako da je u skladu sa zahtjevima ustaljene sudske prakse Suda u tom području (vidjeti u tom smislu presudu od 24. listopada 2013., Land Burgenland i dr./Komisija, C-214/12 P, C-215/12 P i C-223/12 P, EU:C:2013:682, t. 81. i navedenu sudsku praksu).

113 Slijedom toga, žaliteljev prigovor koji se temelji na povredi obveze obrazlaganja valja odbiti kao neosnovan.

114 Naposljetku, također valja odbiti žaliteljev argument koji se temelji na činjenici da Uredba br. 1370/2007 nije primjenjiva *ratione materiae* na ovaj predmet. Naime, budući da žalitelj nije naveo točku pobijane presude koju želi osporiti ni identificirao bilo kakvu pogrešku koja se tiče prava koju je Opći sud u tom pogledu navodno počinio, taj je argument nedopušten.

115 Slijedom toga, peti žalbeni razlog valja odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično neosnovan.

116 Budući da ni jedan žalbeni razlog koji je žalitelj istaknuo u prilog svojoj žalbi nije prihvaćen, predmetnu žalbu valja odbiti u cijelosti.

Troškovi

117 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad žalba nije osnovana, Sud odlučuje o troškovima. U skladu s člankom 138. stavkom 1. istog poslovnika, koji se na temelju članka 184. stavka 1. tog poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove. Budući da je Komisija podnijela zahtjev da se žalitelju naloži snošenje troškova i da on nije uspio u postupku, treba mu se naložiti snošenje troškova.

Slijedom navedenog, Sud (deveto vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Žalba se odbija.**

2. **Društvu CSTP Azienda della Mobilità SpA nalaže se snošenje troškova.**

Potpisi